

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний університет
Навчально-науковий інститут бізнес-технологій «УАБС»
Кафедра бухгалтерського обліку та оподаткування

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА МАГІСТРА

На тему «АНАЛІТИКА ТА УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ
ПОДАТКУ З ДОХОДІВ ФІЗИЧНИХ ОСІБ В УКРАЇНІ З УРАХУВАННЯМ
СВІТОВОГО ДОСВІДУ»

Виконав студент 2 курсу, групи ОАПм-81а.ан
Спеціальності 071 «Облік і оподаткування
(Облік, аудит і оподаткування в міжнародному
бізнесі)»

Науменко Роман Олегович

Керівник: к.е.н., асистент Олексіч Ж.А.

Суми -2020 рік

ЗМІСТ

ВСТУП	2
РОЗДІЛ 1. ЗАГАЛЬНІ ЗАСАДИ ТА ПРАКТИКА РЕАЛІЗАЦІЇ СТЯГНЕННЯ ПОДАТКУ НА ДОХОДИ ФІЗИЧНИХ ОСІБ	4
1.1. Економічна сутність податку на доходи фізичних осіб	4
1.2. Аналіз факторів впливу на надходження ПДФО до бюджету	11
РОЗДІЛ 2. ПЕРСПЕКТИВИ РЕФОРМУВАННЯ ПОДАТКУ НА ДОХОДИ ФІЗИЧНИХ ОСІБ В УКРАЇНІ	20
2.1. Деструктивний вплив тінізації доходів населення на розмір ПДФО.	20
2.2. Удосконалення ставки оподаткування ПДФО.	24
2.3. Удосконалення форм оподаткування ПДФО в Україні	36
ВИСНОВОК	43
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	45
ДОДАТКИ	49

ВСТУП

Державна політика з приводу оподаткування набуває вираження у системі стягнення податків, яка повинна відповідати науково обґрунтованим принципам. Податки мають істотний вплив на соціально-економічні відносини всередині країни. Особливу увагу треба приділити податкам, які відіграють регулятивну роль у розподілі фінансових ресурсів, адже за рахунок цього держава набуває можливості встановлення соціальної справедливості у суспільстві та формується довіра до держави.

Податок з доходів фізичних осіб (далі, ПДФО) є одним з прямих бюджетоутворюючих податків, а тому його правильний облік та звітування, з урахування постійної зміни законодавства, є дуже важливим для діяльності держави.

Україна знаходиться на етапі трансформації економіки і має дуже високу залежність від бюджетної системи, особливо в часи світових криз та пандемій. Дефіцит бюджету створює значні проблеми для виходу з кризи та росту економіки. Виходом з цієї ситуації може бути реформування податкової системи, а саме ПДФО, розширенням бази оподаткування, створенням нової прогресивної ставки податку та удосконалення превентивних методів протидії не оподаткуванню доходів.

Метою кваліфікаційної магістерської роботи є узагальнення теоретико-методичних засад механізму обліку та нарахування податку на доходи фізичних осіб та розробка пропозицій щодо вдосконалення системи його звітування в напрямках посилення фіскального і регулюючого потенціалу в кризових умовах. Визначення та пропозиції впровадження нової ставки оподаткування з урахуванням досвіду провідних країн світу.

Основними перевагами цього податку є його соціальна справедливість, оскільки рівень оподаткування має пряму залежність від обсягу доходу фізичної особи.

Завданням магістерської роботи є:

- визначено сутність ПДФО, його історичний розвиток, як в світі, так і в Україні, аспекти подвійного оподаткування;
- обґрунтовані фактори впливу (Середня ставка податку, ВВП, Кількість зайнятого населення, рівень інфляції) та досліджено за допомогою економіко-математичних методів аналізу (регресійний та кореляційний) вплив цих факторів на надходження ПДФО до бюджету.
- розглянуто питання неформальної зайнятості та тіньових доходів в Україні та ЄС, проблему оподаткування іноземних доходів, для вирішення проблеми зі збільшення бази оподаткування, шляхом обов'язкового декларування доходів фізичних осіб з одного боку та фінансового моніторингу фіскальною службою банківських рахунків та грошових переказів фізичних осіб, з іншого;
- на основі досвіду провідних країн світу та з урахуванням існуючої економічної ситуації в Україні, запропоновано зміну ставки податку з пропорційної на прогресивну;
- в контексті реформування системи оподаткування ПДФО, на основі іноземного досвіду розроблено нові форми звітності ПДФО та запроваджені зміни до форми №1ДФ.

Об'єктом дослідження є процес організації стягнення та звітування ПДФО.

Предметом дослідження є відносини, які виникають з приводу стягнення та звітування ПДФО.

У роботі застосовувались наступні методи системного і комплексного дослідження: метод логічного узагальнення, метод порівняльного аналізу, статистико економічні та статистико математичні методи.

Інформаційною базою дослідження виступили: наукові праці вітчизняних і зарубіжних учених щодо організації оподаткування ПДФО; нормативно-правові акти, що регламентують ПДФО в Україні, матеріали науково-практичних конференцій, періодичні видання та статистична інформація, яка була зібрана з офіційно оприлюднених джерел.

РОЗДІЛ 1. ЗАГАЛЬНІ ЗАСАДИ ТА ПРАКТИКА РЕАЛІЗАЦІЇ СТЯГНЕННЯ ПОДАТКУ НА ДОХОДИ ФІЗИЧНИХ ОСІБ

1.1. Економічна сутність податку на доходи фізичних осіб

Податок на доходи фізичних осіб має свою тривалу історію, за яку він мав різні форми, прикладами яких слугують церковна чи світська десятини, панщина або оброк. В нашій країні, як і в більшості країн світу, ПДФО є одним з головних бюджетоутворюючих податків. Сам податок з доходів фізичних осіб – це загальнодержавний податок, який стягується з доходів фізичних осіб, що є резидентами або нерезидентами та отримують доходи з джерел їх походження в Україні [16].

Функціонування фіскального інституту ПДФО потребує певних умов, без яких інститут не буде дієвим. До таких передумов можна віднести:

- грошове забезпечення,
- розвиток обліку,
- загальне розуміння поняття доходу, виручки, прибутку, витрат,
- наявність податкового контролю,
- розуміння необхідності цього податку в житті суспільства.

Щодо світової історії становлення податку з доходів, то протягом тривалого часу ПДФО та форми цього податку, відігравали незначну роль в житті суспільства, оскільки історично склалося так, що даний вид оподаткування не мав чіткої форми. Ця проблема була пов'язана з тим фактом, що населення не мало значних доходів. У світовій практиці ПДФО називається *personal income tax* або *individual income tax*. Ця назва пов'язана саме з доходом, який отримує людина, фізична особа.

Вперше, податок з доходів згадується у Китаї, у 10 р. н. е. Введений імператором Ван Мангом він складав 10% від доходів, які отримували майстри та інші професійні працівники, що служили при дворі та на державній службі [4].

У середньовіччі, перші згадки про податок на доходи були в італійських містах-республіках. В той час, збирачі податків мали необмежену владу, через це вони самі визначали розмір податку. Нажаль, це призводило до корупції [4].

В цей час Франція, яка стала провідною економічно розвиненою країною, стягувала прямий податок – таль. Таль складався з двох частин:

- плати за користування землею, що залежала від її площі;
- та грошової виплати з людей без урахування їх земель.

У 1697 році була створена система класифікації за соціальним статусом особи, існували 22 класи. Кожна особа мусила сплатити податок згідно свого класу, умови сплати для всіх членів одного класу були ідентичні [37].

В Англії протягом вісімнадцятого століття існував податок на розкіш, який базувався на зовнішніх ознаках. Податок сплачували ті, хто мав великий маєток, наймав на роботу прислугу або мав особисті карети [10].

Саме розвиток товарно-грошових відносин, створення та впровадження початкових етапів ведення бухгалтерського обліку, разом зі зміною натурального обміну на грошовий, сприяло розвитку оподаткування доходів. Сучасного вигляду оподаткування доходів почало набувати після першої світової війни, коли світові економіки почали відходити від феодалізму до ринкових відносин з існуванням демократії.

В таблиці 1.1 представлені чотири ключові етапи розвитку оподаткування доходів громадян.

Початок оподаткування громадян в незалежній Україні було покладено з ухвалення Закону Української РСР «Про прибутковий податок з громадян Української РСР, іноземних громадян та осіб без громадянства» від 5.07.1991 року [36].

26 грудня 1992 р. увійшов у дію Декрет Кабінету Міністрів України «Про прибутковий податок з громадян», він діяв до 1 січня 2004 року. Даний період ознаменувався досить частою зміною ставок прибуткового податку з громадян - іноді декілька кілька разів на рік. Це було обумовлено такими факторами, як:

- розвиток ринкових відносин,

- вирівнювання доходів мало та високо забезпечених верств населення з використанням прогресії.

Таблиця 1.1 – Етапи розвитку оподаткування доходів громадян

Етап	Історичний період	Визначення
1 Етап	Від стародавнього світу до початку середньовіччя	Відсутність чіткої форми оподаткування, примітивність сплати, найчастіше у натуральній формі.
2 Етап	XVI - XVIII ст.	Становлення феодальних систем, розвиток систем оподаткування, визначення об'єкту оподаткування не тільки як грошового доходу, але й як майна (карети, вікна, двері, землі, будинки) або кількість прислуг або рабів. Оподаткування має особистісний характер оскільки залежить від відносин зі збирачами податку.
3 Етап	XIX-XX ст.	Становлення інституту держави, що провокує розвиток цільового оподаткування, з визначенням конкретного об'єкту для наповнення бюджету та виконання державних функцій
4 Етап	XXI ст.	Оподаткування доходів є необхідним елементом функціонування держави, його правила та ставки науково обґрунтовані, а головним принципом є рівноправність усіх громадян. Відпрацьовані і налагоджені технічні моменти сплати, що дає можливість відслідковувати та карати порушників.

Протягом 1995 року було введена прогресивна ставка ПДФО. В таблиці 1.2 наведено прогресивну ставку станом на 1 січня 1995 року [17].

Внаслідок складної економічної ситуації та збільшення тінізації доходів система оподаткування потребувала змін, тому в травні 2003 року було ухвалено Закон України «Про податок з доходів фізичних осіб», яким передбачено суттєві зміни в механізмі справляння податку з доходів фізичних осіб. Прогресивна ставка податку змінилась на загальну 15%, а на період з 1 січня 2004 року по 31 грудня 2006 року - 13%. З 1 січня 2007 року ставка оподаткування складала 15%. З 2 грудня ставка змінилась на 15% та 17% в залежності від об'єкта оподаткування. Починаючи з 2016 року і по наш час ставка складає 18%. Етапи розвитку ставок оподаткування ПДФО з заробітної плати наведені в додатку А.

Таблиця 1.2 – Прогресивна ставка прибуткового податку з громадян станом на 01.01.1995 р. [17]

Місячний сукупний оподатковуваний дохід	У неоподатковуваних мінімумах	Ставки і розміри податку
до 17 грн.	до 1	Не обкладається
18 грн. – 85 грн.	1 – 5	10 % суми доходу, що перевищує розмір 1 неоподаткованого мінімуму
86 грн. – 170 грн.	5 – 10	6 грн. 80 коп. + 15 % із суми, що перевищує 85 грн.
171 грн. – 1020 грн.	10 – 60	19 грн. 55 коп. + 20 % із суми, що перевищує 170 грн.
1021 грн. – 1700 грн.	60 – 100	189 грн. 55 коп. + 30 % із суми, що перевищує 1020 грн.
1701 грн. і вище	100 і більше	393 грн. 55 коп. + 40% із суми, що перевищує 1700 грн

Варто відмітити, що сам механізм оподаткування ПДФО залишається практично незмінним майже протягом усього його існування в Україні. Однак на сьогодні він не враховує ні сучасні тенденції, які виникають при формуванні доходів, ні наявні процеси у економіці країни. Саме тому постає завдання в формуванні такого механізму оподаткування доходів фізичних осіб, який би забезпечив належне виконання державою своєї фіскальної функції.

Станом на 2020 рік, у разі якщо заробітна плата більше 2940 грн. формула розрахунку ПДФО матиме такий вигляд:

$$\text{ПДФО} = \text{заробітна плата} \times 18\% \quad (1.1)$$

У більшості випадків податкова соціальна пільга, (далі – ПСП) не застосовується, оскільки мінімальна заробітна плата становить 4723 грн. на 2020 рік, а граничний дохід для застосування ПСП на 2020 рік 2940 грн., що вказує на відсутність соціальної справедливості податку.

ПДФО утримується із суми нарахованого доходу та за його рахунок. Тобто «на руки» фізична особа отримує суму доходу, зменшену на суму ПДФО та військового збору.

За цією формулою розраховується ПДФО, що утримується податковим агентом з виплачених (нарахованих) доходів у вигляді заробітної плати або інших прирівняних до неї виплат.

На сьогоднішній день ставка податку становить 18 % до бази оподаткування щодо доходів, нарахованих (виплачених, наданих) (крім випадків, визначених у п. 167.2-167.5 ст. ПКУ) у тому числі, але не виключно у формі:

- заробітної плати,
- інших заохочувальних та компенсаційних виплат або інших виплат і винагород, які нараховуються (виплачуються, надаються) платнику у зв'язку з трудовими відносинами та за цивільно-правовими договорами [16].

Серед ключових особливостей ПДФО можна виділити наступні:

- податок стягується в залежності від платоспроможності;
- завдяки впровадженню прогресивної шкали оподаткування, існування неоподаткованого мінімуму та податкових пільг податок соціально вирівнює доходи населення;
- доходи, які надходять з різних джерел, обкладаються за різними ставками;
- забезпечується взаємозв'язок між податками та певними суспільними благами, які отримує особа від держави, попит на які, залежить від розміру доходу даної особи.

У своїй праці «Податкова система» Сідельникова Л.П. та Костіна Н.М. виділяють, що необхідність реформування ПДФО обумовлена:

1. фіскальним значенням - оскільки частка податку на доходи фізичних осіб у доходах зведеного бюджет України зростала з кожним роком;

2. наявністю недоліків при оподаткуванні доходів фізичних осіб (регламентування доходів; існування обмежень за видатками; наявність можливості ухилятися від сплати податку, не порушуючи закон; неефективно регулювала доходи громадян тощо).

3. регулюванням грошових доходів фізичних осіб та стимулюванням використання робочої сили [22].

З розвитком різних форм власності, з'являється потреба трансформації системи оподаткування, яка повинна будуватися на демократичних засадах та забезпечувати рівність усіх платників податків незалежно від того, з якою формою власності пов'язана їх діяльність та враховувати всі види доходів особи з різних джерел.

Окремої уваги потребує питання визначення бази оподаткування. Згідно ПКУ об'єктом оподаткування резидента є:

- загальний місячний (річний) оподатковуваний дохід;
- доходи з джерела їх походження в Україні, які остаточно оподатковуються під час їх нарахування (виплати, надання);
- іноземні доходи - доходи (прибуток), отримані з джерел за межами України [16].

Оподаткування іноземного доходу регламентується п. 170.11 ПКУ, який інформує про необхідність платника податку включати власний іноземний дохід до річного оподаткованого доходу, платник податків зобов'язаний подати або включити до декларації свій іноземний дохід. Внаслідок цього виникає подвійне оподаткування, для його уникнення уряд України заключив міжнародні договори, які, згідно п. 13.4 ПКУ, дають можливість зарахувати сплачені податки за кордоном під час визначення суми податку в Україні. Для зарахування сплачених за кордоном податків необхідно отримати довідку з податкового органу іноземної держави про сплачені податки та базу оподаткування. З доходу отриманого за кордоном вираховуються ПДФО, і в разі, якщо сума розрахованого ПДФО більша ніж податки сплачені за кордоном фізична особа повинна сплатити різницю до фіскальної служби.

Цікавим фактом є існування подвійного оподаткування в розвинених країнах. Так, наприклад в Італії ПДФО резиденти сплачують з усіх видів доходів, які одержали в країні та за кордоном, нерезиденти – тільки з доходів, які одержують в Італії. Така система також діє і в Німеччині. Податкова служба, в такому випадку, за допомогою декларування доходів та перевірки банківських рахунків фізичних осіб здійснює контроль за сплатою усіх податків [20, 21].

В податковій системі України, ПДФО займає одне з визначних місць, оскільки він є одним з основних бюджетоутворюючих податків країни. В таблиці 1.3 вказані надходження трьох основних податків до зведеного бюджету України.

Таблиця 1.3 – Суми відрахувань трьох основних податків в Україні за 2008 – 2017 рр.

Рік	Вид податку						Дохід зведеного бюджету млн. грн.
	Збір ПДВ		Податок на доходи фізичних осіб		Податок на прибуток підприємств		
	млн. грн.	%	млн. грн.	%	млн. грн.	%	
2008	126 491	46,83	45 895	16,99	47 857	17,72	270089
2009	119 134	48,76	44 485	18,21	33 048	13,53	244326
2010	126 988	45,75	51 029	18,38	40 359	14,54	277573
2011	172 873	47,13	60 225	16,42	55 097	15,02	366770
2012	184 786	46,98	68 092	17,31	55 793	14,18	393344
2013	181 717	46,05	72 151	18,28	54 994	13,94	394613
2014	189 241	46,65	75 202	18,54	40 201	9,91	405644
2015	246 858	42,85	99 983	17,36	39 053	6,78	576041
2016	329 911	44,27	138 781	18,62	60 223	8,08	745187
2017	434 041	45,77	185 686	19,58	73 397	7,74	948219

Як ми можемо бачити, за 2017 рік сума надходжень ПДФО до зведеного державного бюджету складала близько 20%. Ці факти вказують, що ПДФО є важливим податком для держави, його правильне нарахування та облік мають першочерговий характер.

Згідно рисунку 1.1 графік надходження ПДФО має тенденцію до зростання, що вказує на необхідність контролю та удосконалення системи оподаткування для гарного функціонування бюджетної системи.

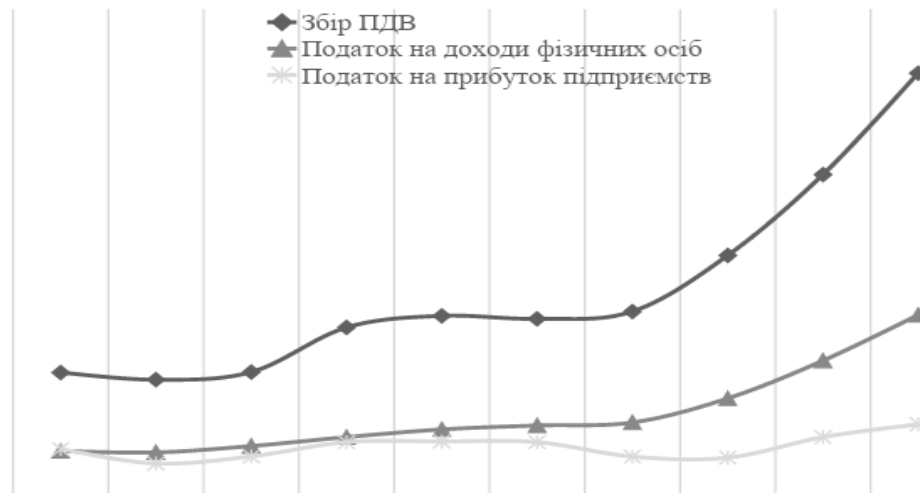


Рис. 1.1 – Графік відрахувань трьох основних податків в Україні за 2008-2017 рр.
млн. грн [31]

Отже, ПДФО - це загальнодержавний податок, який відіграє ключову роль у системі бюджетоутворення країни. За період існування податку як такого він зазнав багато трансформацій, від десятини та оброку до його сучасної форми. Стосовно України, то доцільно виділяти декілька етапів, кожний з яких вирізняється не лише нормативно-правовим забезпеченням, але й підходами до самого оподаткування (фіксована або прогресивна ставка, розгляд бази оподаткування тощо). Серед основних проблем доцільно виділити нестабільність та часту зміну податкового законодавства, в розрізі оподаткування трудових і нетрудових (пасивних) доходів.

1.2. Аналіз факторів впливу на надходження ПДФО до бюджету

ПДФО, як загальнонаціональний податок, має свої фактори впливу. Фактори прямого впливу - це фактори, зміна яких призводить до зміни обсягів надходжень до бюджету. Розглянемо вплив цих факторів на складову надходжень ПДФО.

Серед факторів прямого впливу можна виокремити групи економічних, політико-правових, демографічних та соціально-культурних факторів (табл. 1.4).

Економічні фактори такі, як рівень інфляції, ВВП, кон'юнктура грошового та фондового ринків, ставки відсотків за кредитами і депозитами, динаміка

валютного курсу тощо впливають на економічні інтереси суб'єктів господарювання та рівень ділової активності в країні. Наприклад, помірні ставки податків разом з стабільністю макроекономічної ситуації сприяють збільшенню кількості підприємств, нарощенню обсягів реалізації продукції, зменшення безробітності, отриманню закордонних інвестицій, що позитивно впливає на надходження до бюджету.

Таблиця 1.4 – Види факторів впливу на надходження ПДФО [23]

Тип фактору впливу	Види впливу
Економічний	<ul style="list-style-type: none"> - рівень економічного розвитку країни в цілому та окремих адміністративних одиниць; - рівень платоспроможності населення - рівень перерозподілу ВВП; - рівень інфляції; - рівень середньої заробітної плати; - ставка банківського відсотка за депозитами та кредитами; - кон'юнктура грошового ринку; - динаміка валютного курсу.
Політико-правовий	<ul style="list-style-type: none"> - розподіл податкових надходжень між рівнями бюджетної системи; - наявність фінансових санкцій та податкових пільг; - рівень автономії місцевих бюджетів; - стабільність податкової системи.
Демографічний	<ul style="list-style-type: none"> - частка зайнятого населення та рівень безробіття; - чисельність населення; - міграційний рух населення.
Соціально-культурний	<ul style="list-style-type: none"> - податкова культура населення та платіжна дисципліна; - ставлення людей до праці та якості життя.

Для розрахунку факторів впливу необхідно визначення досліджуваних факторів. Для достовірності дослідження ми визначимо чотири, які, на нашу думку, мають найбільший вплив та за допомогою статистично-матчиних методів дослідимо їх вплив.

ВВП, як головний макроекономічний показник, відображає обсяг виготовленої продукції в країні. Він є показником обсягу сукупного виробництва, а його збільшення відображає зміни у складі і розподілі продукції, які, у свою чергу, можуть вплинути на надходження податку з доходу фізичних осіб до бюджету.

Рівень інфляції або темп інфляції має значний вплив на оцінку та прогноз надходжень ПДФО, оскільки він відображає реальну цінність грошової одиниці в поточному році, відносно минулого. Високі темпи інфляції свідчать про скорочення обсягів виробництва, що відбувається загальне зниження ділової активності та споживчого попиту, що в результаті призводить до скорочення обсягів надходжень ПДФО. Якщо ж інфляція зупинилась на базовому рівні, то надходження податків буде відносно пропорційним.

Серед політико-правових факторів, головним для нашого дослідження буде саме середня ставка податку з ПДФО, оскільки вона відіграє головну роль і визначає надходження податку.

Об'єктом податку з доходу фізичних осіб є заробітна плата, яка сплачується працюючими, що, в свою чергу, вказує на демографічну залежність надходжень цього податку. Якщо макроекономічні показники стабільні, то при збільшенні кількості зайнятого населення існує ймовірність пропорційного збільшення отримання бюджетом доходів з ПДФО. Тому зайняте населення буде наступним обраним фактором.

В світовій практиці, багато вчених також вважають важливим фактором існування або відсоток неформальної чи незареєстрованої зайнятості. Дослідження проведенні у 2017 році комісією європейського союзу, вказують, що незареєстрована зайнятість в ЄС складає 16,4% від ВВП, при цьому найбільшу частину тіньовий сектор має в країнах з найменшим економічним розвитком [6].

Окремої уваги заслуговують також індивідуальні фактори, такі як система сплати податків, існування системи штрафів та відповідальність за ухилення, простота податкової системи для розуміння громадянами, разом з не задекларованою зайнятості мають значний вплив на надходження ПДФО. Але оскільки ці фактори не мають чіткого цифрового значення, використання їх в дослідженні неможливе.

Для виконання розрахункової частини роботи використаємо програму STATA. Обраними країнами є: Німеччина, Польща, США, Франція, Велика Британія та Україна. Вихідні дані по надходженню ПДФО до бюджетів та ставки

оподаткування, які необхідні для розрахунку, отримані з офіційно оприлюднених статистичних звітів, наведені в таблиці 1.5 [7, 25, 26, 29, 30, 31].

Таблиця 1.5 – Надходження ПДФО до бюджету в досліджуваних країнах за 2008-2017 роки

Рік	Німеччина (млн. євро)	Польща (млн. злотих)	США (млн. доларів)	Франція (млн. євро)	Велика Британія (млн. фунтів)	Україна (млн. гривень)
2008	167732	38658,5	1031580	204384	161631	45895
2009	162632	35763,7	865948	167079	152553	44485
2010	156911	35592,6	951673	183128	153503	51029
2011	168291	38074,9	1045510	202147	159066	60225
2012	178707	39809,4	1188027	218990	155274	68092
2013	187467	41290,5	1235040	232542	160693	72151
2014	196613	43022	1377797	225254	164153	75202
2015	207222	45040	1457891	224031	172794	99983
2016	214748	48232,4	1446048	226434	180539	138781
2017	225089	52668,8	1605282	237034	188969	185686

Такі дані як, ВВП та інфляція ми можемо знайти на сайті Світового Банку [19]. Інформацію про кількість зайнятого населення отримуємо зі служби статистики ЄС та служби статистики України [27, 31].

Для наступних розрахунків скористаємося інформацією, яка знаходиться у додатку Б.

Основною складовою розрахунку є – регресійний аналіз. Регресійний аналіз - це метод визначення окремого та спільного впливу факторів на продуктивну ознаку та кількісного визначення цього ефекту за допомогою відповідних критеріїв [8]. Аналіз регресії ґрунтується на побудованому рівнянні регресії та визначає внесок кожної незалежної змінної у зміну досліджуваної (передбачуваної) залежної змінної. Результати регресійного аналізу знаходяться в таблиці 1.6.

Основним завданням регресійного аналізу є визначення впливу факторів на результат (в абсолютних показниках). Перш за все, необхідно вибрати та обґрунтувати рівень зв'язку, який відповідає характеру аналітичної стохастичної залежності між досліджуваними ознаками. Рівняння регресії показує, як середнє значення (Y) змінюється в результаті зміни фактора (X).

Таблиця 1.6 – Результати регресійного аналізу

ПДФО	Coef.	St.Err.	t-value	p-value	[95% Conf	Interval]
ВВП	0.082	0.004	22.20	0.000	0.074	0.089
Зайнятість	-0.001	0.001	-2.52	0.012	-0.002	0.000
Інфляція	2054.339	1529.246	1.34	0.179	-942.928	5051.607
Сер. Ставка	- 4469.951	2043.218	-2.19	0.029	-8474.584	-465.318
Constant	115000.0	59764.218	1.92	0.055	-2224.561	232000.000
Mean dependent var	318334.797		SD dependent var		422846.787	
Overall r-squared	0.979		Number of obs		60.000	
Chi-square	829.772		Prob > chi2		0.000	
R-squared within	0.827		R-squared between		0.989	

Аналіз проведеної регресії почнемо з показника t-value, Для 95% достовірності відхилення цього значення повинно бути більше 1,96. Аналізуючи таблицю 2.3 можемо сказати, що змінна X (ВВП та зайнятість) має значний вплив на залежну змінну Y. Фактори інфляція та середня ставка не мають значного впливу на залежну змінну.

Щоб змінна X мала значний вплив на залежну Y значення повинно бути меншим від 0,1. Згідно таблиці ми можемо бачити, що гіпотеза підтверджується для фактору ВВП, зайнятості населення та середньої ставки, щодо інфляції, то цей фактор має помірний вплив.

R-квадрат показує величину дисперсії Y, пояснену X. R-sq «within» відноситься до регресії між факторами – 82,7%, «between» – між країнами – 98,9%. R-sq має показник 0,979, це свідчить про те, що 4 незалежні змінні можуть пояснити 97,9 % результатів залежної змінної.

Це дослідження показує, що дані між собою співставні, а фактори, в цілому, мають досить високу значимість для результату для всієї вибірки країн.

Отримані значення регресійного аналізу дозволяють отримати рівняння лінійної регресії. Лінійний регресійний аналіз проводиться для прогнозування залежної змінної на основі однієї або декількох незалежних змінних.

Рівняння отримане в результаті регресійного аналізу наступне:

$$\begin{aligned} \text{ПДФО} = & 115000 + \text{ВВП} * 0,082 + \text{Зайнятість} * (-0,001) + \\ & + \text{Інфляція} * 2054,339 + \text{Сер. ставка} * (-4469,951) \end{aligned} \quad (1.2)$$

З цього рівняння можна зробити наступні висновки:

- коли факторна змінна ВВП зростає на 1%, то результативна змінна надходження ПДФО зростає на 0,082%;
- коли факторна змінна зайнятість населення збільшується на 1%, то результативна змінна надходження ПДФО зменшується на 0,001%;
- коли факторна змінна інфляція зменшується на 1%, то результативна змінна надходження ПДФО збільшується на 2054 млн;
- коли факторна змінна Середня ставка збільшується на 1%, результативна змінна надходження ПДФО зменшується на 4469 млн.

Для оцінки міцності зв'язку між двома факторами виконаємо кореляційний аналіз факторів. Висока кореляція означає, що дві чи більше змінних мають сильний зв'язок один з одним, тоді як слабке співвідношення означає, що змінні майже не пов'язані між собою.

Методика кореляційного аналізу пов'язана з лінійним регресійним аналізом, який є статистичним підходом для моделювання зв'язку між результативною змінною та однією або кількома пояснювальними або факторними змінними. Позитивний коефіцієнт кореляції означає, що дві змінні мають тенденцію рухатися в одному напрямі: зі зростанням факторної змінної, зростає і результативна змінна, і навпаки. Чим більший коефіцієнт, тим сильніші відносини. Від'ємний коефіцієнт кореляції означає, що вони мають тенденцію рухатися в протилежних напрямках: зі зростанням факторної змінної, зменшується результативна змінна, та зі зменшенням факторної змінної, збільшується результативна змінна. Результати кореляційного аналізу факторів наведені в таблиці 1.7.

Результати кореляційного аналізу вказують на те, що всі фактори окрім інфляції мають позитивний вплив на надходження ПДФО до бюджету, ВВП та зайнятість мають значний вплив, в той час як ставка податку відносно незначний. Зростання темпів інфляції, як негативний фактор зменшує і ВВП, і зайнятість, і надходження ПДФО. Для достовірності отриманих результатів розрахуємо лінійну регресію. Результат лінійної регресії знаходиться в таблиці 1.8.

Таблиця 1.7 – Кореляційний аналіз факторів

Variables	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
(1) ПДФО	1.000				
(2) ВВП	0.986	1.000			
(3) Зайнятість	0.847	0.884	1.000		
(4) Інфляція	-0.165	-0.229	-0.171	1.000	
(5) Сер. ставка	0.116	-0.008	-0.093	-0.489	1.000

Ми можемо бачити, що R-квадрат складає 0,984, що є досить високим показником та вказує на високу залежність результативної змінної від факторів. Р-значення вказує на значний вплив всіх факторів окрім інфляції.

Результати регресійного та кореляційного аналізу, разом з розрахованою лінійною регресією вказують, що надходження ПДФО має тісну залежність від загальної макроекономічної ситуації в країні. Середня ставка податку має істотний вплив на надходження.

Таблиця 1.8 – Результат лінійної регресії

ПДФО	Coef.	St.Err.	t-value	p-value	[95% Conf	Interval]
ВВП	8.168	1.758	4.65	0.000	4.645	11.692
Зайнятість	0.005	0.001	4.94	0.000	0.003	0.007
Інфляція	4917.409	4318.458	1.14	0.260	-3736.975	13571.792
Сер. ставка	-27400.000	8147.507	-3.36	0.001	-43700.000	-11000.000
Constant	206000.000	181000.000	1.14	0.259	156000.000	568000.000
Mean dependent var	318334.797		SD dependent var		422846.787	
R-squared	0.984		Number of obs		60.000	
F-test	825.222		Prob > F		0.000	
Akaike crit. (AIC)	1487.168		Bayesian crit. (BIC)		1497.639	

Оскільки дані мають досить різні величини існує можливість неточності в розрахунку регресійної моделі в STATA. Проведемо додатковий аналіз, створивши таблиці 1.9 та 1.10, в яких надходження ПДФО зобразимо у відсотках відносно минулого року та порівняємо з середньою ставкою податку за цей рік.

На прикладі кожної країни ми можемо побачити, як зміна ставок оподаткування змінює надходження ПДФО до бюджету.

Таблиця 1.9 – Порівняння надходження ПДФО до бюджетів за 2008-2017 роки, %

Рік	Німеччина	Польща	США	Франція	Велика Британія	Україна
2009	96,96	92,51	83,94	81,75	94,38	96,93
2010	96,48	99,52	109,90	109,61	100,62	114,71
2011	107,25	106,97	109,86	110,39	103,62	118,02
2012	106,19	104,56	113,63	108,33	97,62	113,06
2013	104,90	103,72	103,96	106,19	103,49	105,96
2014	104,88	104,19	111,56	96,87	102,15	104,23
2015	105,40	104,69	105,81	99,46	105,26	132,95
2016	103,63	107,09	99,19	101,07	104,48	138,80
2017	104,82	109,20	111,01	104,68	104,67	133,80
Середнє значення	103,39	103,61	105,43	102,04	101,81	117,61

Німеччина за період 10 років не змінювала ні мінімальну, ні максимальну ставку оподаткування, при цьому збільшення надходження, відносно середнього показника спричинене збільшенням рівня інфляції в країні.

Таблиця 1.10 – Середня ставка ПДФО у відсотках за 2008-2017 роки, %

Рік	Німеччина	Польща	США	Франція	Велика Британія	Україна
2008	29,5	29	22,5	22,5	25	15
2009	29,5	25	22,5	22,5	30	15
2010	29,5	25	22,5	23,25	30	15
2011	29,5	25	22,5	23,25	35	16
2012	29,5	25	22,5	31	35	16
2013	29,5	25	23,5	31	35	16
2014	29,5	25	24,8	31	32,5	16
2015	29,5	25	24,8	31	32,5	18
2016	29,5	25	24,8	31	32,5	18
2017	29,5	25	24,8	31	32,5	18

Польща у 2009 році, відносно середнього показника, має значне зниження надходження ПДФО, що пояснюється зменшенням середньої ставки на 4%. При цьому, темп інфляції у 2009 році зменшився на 0,36%.

США, Франція та Велика Британія мають пропорційну систему оподаткування з 7, 5 та 3 рівнями оподаткування відповідно. В такій системі при збільшенні середньої ставки оподаткування існує можливість зменшення

надходження податку, оскільки груп платників більше ніж дві і ранжування доходів відбувається за різними ставками.

Слід відмітити, що при збільшенні середньої ставки на 1.3% в США у 2014 році, надходження зросли на 8,4% відносно минулого року та на 6% відносно середнього показника, при цьому зростання темпів інфляції не відбувалось.

В Україні під час збільшення ставки податку з 15% та 17%, в залежності від об'єкту оподаткування, до 18% у 2015 році приріст надходження ПДФО збільшився на 30%, що вказує на прогресію, збільшення ставки – збільшує надходження.

Інші випадки збільшення або зменшення надходження ПДФО пов'язані зі зміною загальної макроекономічної ситуації та збільшенням або зменшенням темпів інфляції.

Таким чином, результати розрахунків та аналізу надходжень ПДФО вказують, що ставка податку та система оподаткування має значний вплив як і макроекономічні показники.

РОЗДІЛ 2. ПЕРСПЕКТИВИ РЕФОРМУВАННЯ ПОДАТКУ НА ДОХОДИ ФІЗИЧНИХ ОСІБ В УКРАЇНІ

2.1. Деструктивний вплив тінізації доходів населення на розмір ПДФО

В сучасних умовах розвитку податкової системи, ключову роль відіграє зменшення або уникнення тінізації доходів. Без урахування цього фактору не можливо повноцінно оцінити роль та результати податкових реформ в Україні.

Питання тіньових доходів не тільки не дають можливості оцінити реальні доходи населення, а й є проблемою розподілу податкового навантаження між різними верствами, що, в свою чергу, також призводить до неправильної оцінки економічних показників.

В світовій практиці тіньова економіка має різні назви пов'язані з місцем виникнення, такі як: неформальний сектор економіки, неформальна зайнятість незадекларована праця або тіньові доходи.

В дослідженні Савченко І. Г. Іорданов А. Є. «Тіньовий сектор економіки України: аналіз стану та напрями детінізації» трактують поняття тіньової економіки як економічну діяльність, яка провадиться неофіційно (за межами правового поля України), або з порушенням чинного законодавства та від якої держава не отримує податкових надходжень [18].

В своїй роботі Ф. Шнайдер під тіньовою економікою розуміє сукупність видів економічної діяльності, під час здійснення яких створюється додана вартість, величина якої, згідно чинних правил бухгалтерського обліку, має бути включена в дохідну частину державного бюджету, однак такою не є [38].

За оцінками вчених тіньовий сектор економіки складається з таких видів діяльності, як:

- одержанні та неоподатковані доходи фізичними особами;
- приховування доходів та прибутків компаніями;
- фінансове шахрайство;
- корупція [3].

В аспекті удосконалення системи оподаткування ПДФО, ми розглядаємо проблему саме незадекларованих доходів або праці.

Дослідження комісії європейського союзу вказують, що незадекларована праця в ЄС становить 16,4% від всього ВВП. Комісія визначає, що незадекларована праця – це будь-яка діяльність, яка є законною, але не оподатковується та не спостерігається при вимірі економічних показників розвитку членів-держав ЄС [6].

Дослідження зосереджує увагу на економічний розвиток країни та стан податкової системи. Так, такі країни як Німеччина, Люксембург, Франція та Велика Британія мають найнижчі показники, в той час як Польща, Румунія, Латвія та Угорщина мають найбільшу частку неформального сектору в своїй економіці. На рисунку 2.1 зображено незадекларовану працю в ЄС у відсотках до ВВП країни [6, 28].

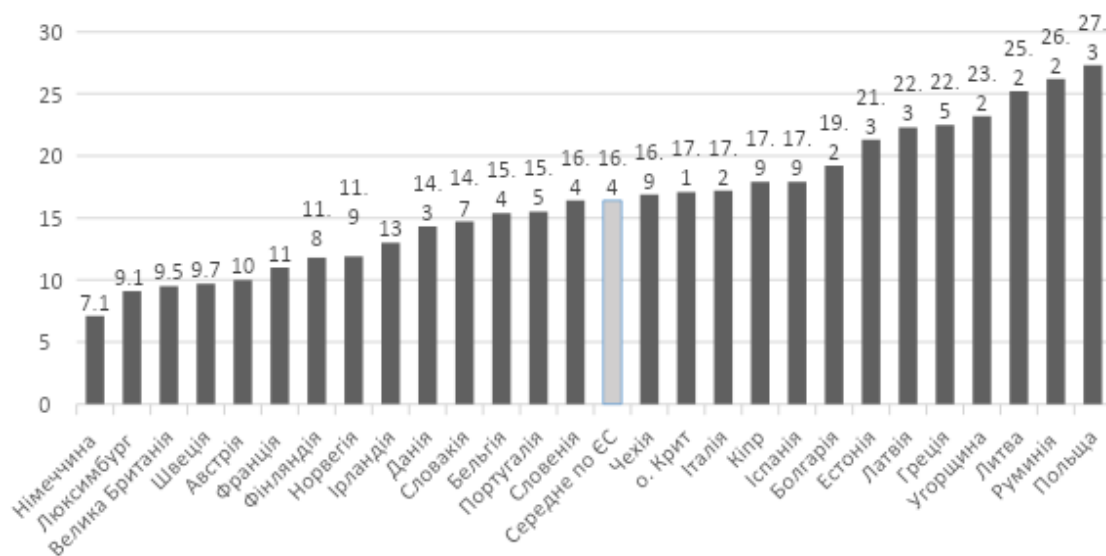


Рис. 2.1 – Незадекларована праця в ЄС у % до ВВП

Окрема увага в дослідженні приділяється питанню само-зайнятості населення, як частини неформальної економіки. Так, у країнах з найбільшим впливом неформального сектору економіки, частина само-зайнятих складає близько 70% від усього сектору. Це вказує на проблеми, як з зайнятістю населення, так і з розвитком всіх секторів економіки.

Результати дослідження вказують, що рівень незадекларованої праці нижче в державах-членах з більш високим рівнем ВВП на душу населення, з більш

модернізованими системами управління, де існує довіра до влади та мінімальний рівень корупції, а соціальні трансферти ефективно працюють для зменшення бідності, існують більш високі рівні державних витрат на втручання в ринок праці для захисту вразливих груп, де більша соціальна рівність, нижчий рівень тривалого безробіття.

В Україні тіньова економіка є частиною реального сектору економіки. Існування такої системи, зумовлено неможливістю легально вирішити певні економічні проблеми населення, основною проблемою, в цьому випадку, є рівень безробіття. Доходи населення від самозайнятості або від тіньової підприємницької діяльності є проблемою акумуляції неоподаткованих грошових ресурсів.

Дослідження проведені національним банком України, за результатами 2018 року, вказують на те, що близько четвертої частини від ВВП країни складають тіньові операції. Так, обсяг тіньового сектору складає 846 млрд. грн. або 23,8% від ВВП, де 19,7% складає саме готівковий тіньовий оборот, а лише 4,1% виробництво товарів для особистого користування [9].

Ключовим елементом в детінізації економіки НБУ вважає зниження готівкового обороту, як основного джерела. Надання можливості для введення безготівкових операцій є одним із важливих методів досягнення поставленої цілі. Також, дослідники вважають, що найбільший потенціал у збільшенні безготівкових операцій полягає у заохоченні малого та мікропідприємництва шляхом зменшення вартості надання послуг з платіжної інфраструктури.

Стосовно оподаткування доходів, то основним пріоритетом є легалізація трудових відносин. Так, вже четвертий рік працює система штрафів за неофіційно прийнятих робітників, набув чинності Закон «Про валюту і валютні операції». Ці дії є поступовими етапами зменшення ролі тіньової економіки.

У процесі зменшення тінізації доходів населення, ми можемо виділити ще один аспект, що платниками ПДФО можуть бути, резиденти, нерезиденти та податкові агенти. При цьому, саме податкові агенти вносять найбільшу частку надходжень з податку доходів фізичних осіб. З одного боку, це обумовлено простотою сплати податку агентами, з іншої сторони в разі виникнення у фізичної

особи податкових зобов'язань, не існує відчуття відповідальності за формування доходів бюджету по їх сплаті, що зменшує рівень податкової культури населення.

В складній кризовій ситуації в Україні, з урахуванням того факту, що значна частина підприємств та населення залежить від бюджетних коштів, залучення коштів приватних інвесторів є необхідним для виконання бюджету. Джерелом таких інвестицій можуть бути закордонні доходи громадян України. Так, в Україну, за підрахунками НБУ, за 2019 рік переказів надійшло 2 271 млн. доларів США, при цьому за попередніми оцінками неформальними каналами надійшло близько 12 млрд. доларів. Оподаткування іноземних доходів регулюється ст. 168 ПКУ, але в умовах існуючої системи ми бачимо, що значна частина грошових коштів, яка приходить з-за кордону не оподатковується і знаходяться в тіні [9].

Декларування доходів громадян має досить широку базу, в таблиці 2.1 вказані основні види доходів, які потребують обов'язкового декларування [2].

Таблиця 2.1 – Види доходів, які потребують обов'язкового декларування [2]

Вид доходу	Роз'яснення
Від операцій з майном	-надання майна в лізинг, оренду або суборенду -від відчуження рухомого та нерухомого за рішенням суду, зміна власника, а також перехід права власності на нерухомість -від успадкування або отримання в дарунок доходів у вигляді майнових або немайнових прав, коштів, майна, від осіб, що не є членами сім'ї I та II ступеня споріднення
Від операцій з активами та пасивами	-від операцій з інвестиційними активами -у вигляді суми заборгованості, стосовно якої минув строк позовної давності у сумі, яка перевищує 50 відсотків місячного прожиткового мінімуму, який визначений для працездатної особи, а також у вигляді основної суми боргу, прощеного кредитором, у випадку, коли його сума більше 25 відсотків однієї мінімальної заробітної плати, яка чинна станом на 1 січня відповідного звітного податкового року
Отримання грошового доходу з інших джерел	-суми винагород та інших виплат, які виплачені згідно умов цивільно-правового договору при отриманні доходів від фізичних осіб, які є платниками 4 групи єдиного податку -від продажу власної продукції тваринництва, у разі, коли сума в сумарно за рік більша ніж 50 мінімальних заробітних плат, а також від продажу власної сільгосп продукції, у випадках, коли розмір земельних ділянок більше 2-х га -з джерелом їх походження в Україні та іноземні доходи, які іноземець отримує у звітному році набув, якщо набуває статусу резидента України -дохід з іноземних джерел

Таким чином, ми можемо бачити, що декларування доходів обов'язкове за досить значним переліком отриманих доходів.

Деклараційні компанії останніх років вказують на збільшення ролі декларування, як податкового механізму. Процес декларування доходів є дієвим інструментом детінізації доходів, оскільки окрім сплати податків з офіційних заробітних плат, існує проблема повного висвітлення доходів усіма громадянами.

За результатами деклараційної кампанії 2018 року, було задекларовано 83.6 млрд гривень, що більше на 45% ніж у 2017 році. Разом з цим громадяни за рахунок декларування визначили зобов'язання за ПДФО у сумі 3.2 млрд гривень, в порівнянні з минулим роком сума збільшилася на 57%. Цікавим фактом є збільшення кількості мільйонерів на 27%, в порівнянні з 2017 роком [5].

Такі темпи росту пов'язані з підвищенням рівня податкової відповідальності, проведення роз'яснювальних робіт та інформаційних кампаній фіскальною службою.

Маючи електронну базу, систему подання декларацій, налагоджену співпрацю органів фіскальної служби, вирішення проблем детінізації доходів ми бачимо саме в обов'язковому щорічному декларуванні доходів для усіх громадян.

2.2. Удосконалення ставки оподаткування ПДФО

Державна політика з приводу оподаткування виражається системою збору податків, яка повинна відповідати науково-обґрунтованим принципам. Система обліку, нарахування та сплати ПДФО в Україні є не досконалою, що призводить, як до виникнення прихованих доходів, так і до зменшення соціального значення податку.

Реформування оподаткування розглядається через наступні аспекти:

- оподаткування доходів громадян повинно бути або прогресивним або пропорційним;
- обґрунтування ставок та прогресій пропорційного оподаткування;
- можливість застосування єдиної ставки оподаткування;

- визначення бази оподаткування, мається на увазі, що вважати доходом та що оподатковувати.

Оподаткування доходів громадян у світі має багато різних прикладів систем. Серед розвинених країн ми розглянемо досвід: Німеччини, Польщі, США, Франції та Великої Британії.

Оподаткування ПДФО в Німеччині має прогресивну систему, що є гарним прикладом для інших країн. Ставки податку залежать від різних факторів, таких як:

- платник податків одружений, чи ні (дозволяє ранжувати дохід однієї особи чи всієї сім'ї);
- наявність у платників дітей та їх кількість;
- проживання парою або поодинці.

Виходячи з цього кожному платнику податків надається одна з 6 груп, яка визначає можливість отримання пільги на сплату податку. Ставка ПДФО в Німеччині залежить від доходу і має від 0 до 45% [32].

На 2020 рік ставки оподаткування доходів в Німеччині наведені в таблиці 2.2.

Таблиця 2.2 – Ставки податку з доходів населення в Німеччині на 2020 рік

Діапазон оподатковуваного річного доходу для неодружених платників, євро		Діапазон оподатковуваного річного доходу для доходу сім'ї, євро.		Ставок,
Від	До	Від	До	
0	9408	0,00	18816	0
9408	57051	18,816	114,102	Прогресивна від 14 до 42
57051	270500	114,102	541,000	42
270500	∞	541,000	∞	45

Разом з цим, із доходів громадян, в деяких регіонах, вираховуються 5,5% як податок на солідарність та 8% або 9% – церковний податок. Також важливо зазначити, що оподаткування доходу резидентів відбувається з усіх джерел, навіть з доходу, отриманого за кордоном.

Трансформація податкової системи під реалії економіки є необхідним кроком для розвитку країни. Саме тому оподаткування доходів громадян в Польщі

в кінці 2019 року зазнало певних змін. Польща має дворівневу прогресивну систему оподаткування (ставки оподаткування на 2020 рік наведені в таблиці 2.3) [14].

Таблиця 2.3 – Ставки оподаткування доходів населення в Польщі в 2020 році

Щорічний оподаткований дохід, злотих		Ставка податку, %
Від	До	
0	85528	17 (з вирахуванням суми зменшення податку)
85528	∞	32

Ставка ПДФО в Польщі нараховується згідно річного доходу, важливо також, що податкова пільга надається лише, якщо дохід до 85528 злотих за рік і розраховується індивідуально. Сума пільги зменшується зі збільшенням доходу та становить від 0,01 злотих до 1140 злотих на місяць. Окрім цього податкова пільга надається платнику, який має дитину в сім'ї, 1112 злотих за першу та другу, 2000 злотих за третю дитину та 2700 злотих за четверту та кожен наступну дитину на місяць. Зміни оподаткування в 2019 році в Польщі також стосуються молодого населення, так населення віком до 26 років позбавляється необхідності сплачувати ПДФО.

Ще одним яскравим прикладом в справлянні ПДФО є система Сполучених штатів Америки. У сучасних умовах із усіх джерел доходів Федерального бюджету найвагомим є ПДФО, який забезпечує більше половини загального обсягу всіх федеральних податкових надходжень. відповідно до системи оподаткування США є два способи оподаткування доходів фізичних осіб:

- окремо з кожного громадянина,
- із доходу сім'ї.

Прогресивною шкалою обкладається оподатковуваний дохід. Відповідно до існуючого механізму оподаткування платники податку діляться на чотири категорії. Кожна категорія оподатковується за однаковими ставками, однак зазначається певна градація доходів. Ставка оподаткування знаходиться в межах

від 10% до 37%. Варто відмітити тенденцію до зростання розміру мінімального доходу, який не підлягає оподаткуванню [34].

Категорії платників податків законодавство поділяє на такі чотири групи платників:

- неodrужені (або такі, які офіційно не знаходяться в шлюбі);
- голова сім'ї (член сім'ї, який офіційно має дохід);
- одружені, податок сплачують разом;
- одружені, податок сплачують окремо.

Згідно з цих категорій на 2020 рік ставки оподаткування ПДФО у США має такий вигляд (таблиця 2.4) [24].

Таким чином, ми можемо бачити, що законодавство при обранні ставки податку вже справедливо відноситься до сімей, в яких працює лише одна людина. Самі ставки податку мінімальні до невеликих річних доходів, що соціально вирівнює прошарок населення з малим та середнім річним доходом, в той час як з великого річного доходу сплачується від 32% до 37% податку. Система сплати податку має також свою особливість, так наприклад, якщо ви неodrужений і ваш річний дохід становить 60 тис. доларів то ви сплачуєте 10% з суми 9875 доларів, з другого порогу 30 250 доларів ви сплачуєте 12% податку, а різниця 19875 доларів вже буде оподатковуватись за ставкою 22%. Таким чином з 60 тис. доларів ви сплатите 15% податку, а не 22%, згідно категорії.

Таблиця 2.4 – Ставки оподаткування населення згідно річного доходу в США в 2020 році, дол.

Неodrужені		Одружені, податок сплачують разом		Одружені, податок сплачують окремо		Голова сім'ї		Ставка, %
від	до	від	до	від	до	від	до	
0	9875	0	19750	0	9875	0	14100	10
9876	40125	19751	80250	9876	40125	14101	53700	12
40126	85525	80251	171050	40126	85525	53701	85500	22
85526	163300	171051	326600	85526	163300	85501	163300	24
163301	207350	326601	414700	163301	207350	163301	207350	32
207351	518400	414701	622050	207351	518400	207351	518400	35
518401	∞	622051	∞	518401	∞	518401	∞	37

Податковий кредит в США в 2020 році надається громадянам, які утримують дітей віком до 17 років або мають на утриманні непрацездатних членів сім'ї. Податковий кредит на дитину може бути до 2000 доларів, на утримання інших членів до 500 доларів. Але є обмеження, яке вказує, що дохід сім'ї не повинен перевищувати 400 тис. доларів, а неодружених людей – 200 тис. доларів.

Також, для населення з низьким річним рівнем доходу існує окрема градація отримання податкового кредиту за кількістю дітей, при цьому дохід голови сім'ї та неодружених повинен не перевищувати 50162 доларів на рік, а одружених сплачуючи податок разом 56844 доларів на рік. При цьому існують окремо виділені податкові пільги для розлучених, але які сплачують аліменти та податкові кредитні програми для утримання дітей віком до 13 років.

Франція, як одна з найбільш розвинених країн, має досить подібну податкову систему до США. Ставки податку прогресивні, а вирахування з доходу – за рівнями. Цікавим моментом є існування ставки 0%, що соціально вирівнює громадян з низьким доходом. Максимальна ставка оподаткування 45%, але згідно зі статистичними даними Міністерства економіки і фінансів Франції, за цією ставкою податок сплачують близько 1% громадян. Окремо можна виділити виняткові податкові кредитні програми для населення на утримання дітей, які збільшують ранжування доходу, що призводить до зменшення сплати податку або необхідності його сплати взагалі, оскільки існує ставка 0%. Також, існує можливість сплачувати податок з доходу сім'ї та при цьому, загальний річний дохід ділитися на кількість членів, що не збільшує податкове навантаження. Детальна інформація стосовно ставок ПДФО у Франції на 2020 рік наведена в таблиці 2.5 [15].

Таблиця 2.5 – Ставки оподаткування ПДФО в Франції на 2020 рік, євро.

Річний дохід однієї людини		Ставка, %
Від	До	
0	10064	0
10065	27794	14
27795	74517	30
74518	157806	41
157807	∞	45

Таким чином, ми можемо бачити, що якщо річний дохід громадянина Франції становить менше 10064 євро, то він взагалі звільняється від сплати податків. В цей час як, наприклад, сім'я складається з двох працюючих осіб з їхнім річним доходом в 48 тис. євро, то розрахунок буде такий:

$$\left(\frac{48000}{2} - 10064\right) * 14\% = 1951,04 \text{ євро} \quad (2.2)$$

1951,04 євро – це сума ПДФО, яку повинен сплатити кожен з членів родини. Загальна сума становить 3902,08 євро, що становить 8% від 48 тис. євро. Цей приклад вказує, що високі ставки пропорційної системи оподаткування, не призводять до збільшення податкового навантаження на населення, а навпаки виступають, як механізм соціального вирівнювання доходів.

Окрім звичайної ставки, існує додатковий податок з доходів більше 250 тис. євро. Це так званий: «contribution exceptionnelle sur les hauts revenus» або в перекладі: «винятковий внесок з високого доходу». Для неодружених він становить 3% з доходу до 500 тис. євро та 4% з доходу більше 500 тис. євро. Для одружених 3% з 500 тис. євро до 1 млн. євро та 4% більше 1 млн. євро. Податок обкладається після визначення чистого доходу за звичайною ставкою, що зменшує кількість його платників [11, 15].

Система оподаткування Великої Британії є однією з найдавніших. Близько 65 % від усіх прямих податків, які надходять до державного бюджету країни становить ПДФО. Ставка податку пропорційна і залежить від річного доходу. Детальна інформація наведена в таблиці 2.6 [13].

Таблиця 2.6 – Ставки оподаткування ПДФО в Великій Британії в 2020 році, фунтів стерлінгів

Назва групи	Оподаткований дохід		Ставка податку, %
	Від	До	
Персональна допомога	0	12500	0
Базова ставка	12501	50000	20
Вища ставка	50001	150000	40
Додаткова ставка	150001	∞	45

Персональна допомога або «Personal Allowance» – це податковий кредит, який надає держава, що, в свою чергу, дозволяє не сплачувати податок з річним доходом до 12500 фунтів або зменшення оподаткованого доходу на цю суму. Потрібно зауважити, що податкова пільга 12500 фунтів зменшується, лише після 100 тис. фунтів річного доходу, за кожні 2 фунти заробітку, допомога зменшується на 1 фунт.

Так, при річному доході в 40000 фунтів, ви сплачуєте 20% податку з 37500, що становить 7500 фунтів або 18,75% від доходу. При цьому при доході більше 125 тис. фунтів ви сплачуєте податок по повній ставці 45%.

Окремо в податковій системі Великої Британії виділяється Шотландія, де існують певні відмінності, так неоподаткований ліміт має однакову суму, а кількість рівнів ставок збільшується. Ставки ПДФО в Шотландії: 19%; 20%; 21%; 41%; 46% [13].

Проаналізувавши світовий досвід ми можемо виділити такі ключові моменти, які визначають систему оподаткування ПДФО в розвинених країнах:

- прогресивна система оподаткування як ключовий елемент системи;
- податок сплачується згідно ставок пропорційно зі збільшенням доходу;
- існує межа, яка надає податкові пільги населенню з низьким або середнім доходом;
- притаманність деяким країнам, існування ставки 0% до доходів менше мінімальної заробітної плати;
- надання податкових кредитів за утримання дітей або непрацюючих людей.

На основі міжнародного досвіду та сучасного стану розвитку податкової системи, ми можемо запропонувати власну прогресивну систему оподаткування доходів громадян для нашої країни. Ключовими моментами запропонованої системи оподаткування будуть:

- база ранжування заробітних плат за ставками – мінімальна заробітна плата. Це дозволить не переглядати щорічно рівні доходів і ставок, а лише підвищувати мінімальну заробітну плату;

- сплата податку буде відбуватись за рівнями доходу, що дозволить зменшити навантаження на населення з середнім доходом, але за виключенням в розрахунках нульового відсотку;
- введення нульового відсотку до доходів менше мінімальної заробітної плати дозволить зменшити податкове навантаження на населення з мінімальними доходами;
- податкова соціальна пільга, як надієвий інструмент у сучасних реаліях буде змінена на пільгу по утриманню дітей, віком до 18 років, непрацевдатних людей або не працюючих. ця податкова пільга буде зменшувати суму оподаткованого доходу на 0,5, 0,5 та 0,25 мінімальних заробітних плат відповідно. За утримання непрацюючих пільга буде надаватись, лише при відсутності доходів у непрацюючих;
- як показує практика, розвинені країни використовують річний дохід, як базу оподаткування. В свою чергу, ми вважаємо, що використання річного доходу для вимірювання ставки податку є неможливим, оскільки за умови постійної трансформації економіки України і неможливості в довгостроковій перспективі спрогнозувати стан економіки, це призведе до несправедливо завищених або зменшених податкових надходжень.

Отже, виходячи з усього вищенаведеного можемо запропонувати власну прогресивну шкалу ставок оподаткування ПДФО – таблиця 2.7 (де x – це мінімальна заробітна плата закріплена в бюджеті на поточний рік).

Таблиця 2.7 – Запропонована прогресивна система податку з доходів фізичних осіб

Рівні доходу, грн	Рівні доходу, де X - мінімальна заробітна плата встановлена на бюджетний рік	Запропонована ставка, %
Дохід < встановлена мінімальна заробітна плата	Дохід < X	0
4723 – 7085	$X - 1,5X$	10
7086 – 14169	$1,5X - 3X$	15
14170 – 28338	$3X - 6X$	18
28339 – 47230	$6X - 10X$	20
47231 – 94460	$10X - 20X$	25
94461 – 236150	$20X - 50X$	30
236151 > ∞	$50X > \infty$	40

Як показує світовий досвід введення 0% для малих доходів є соціально необхідним аспектом удосконалення ставки оподаткування. Згідно статистичних даних за грудень місяць 2019 року, 6,9% громадян мають доходи менше мінімальної заробітної плати, що вказує на нагальну необхідність підтримки від держави цієї категорії населення [31].

Введення системи оподаткування саме з семи рівнями, дозволить рівно розподілити податкове навантаження на всі категорії населення. Так, введення ставки 10% та 15% з незначною різницею по рівням доходу є необхідним, оскільки, згідно статистичним даним близько 35% населення отримують доходи від мінімальної заробітної плати до 7 тис. грн., що вказує на важливість підтримки і цієї категорії населення державою. Рівень доходу, якому ми надаємо 15% є середнім рівнем доходу по Україні в різних регіонах, згідно даних Державної служби статистики за 2019 рік. Ця категорія складає близько 35% населення, тому ставку 15%, ми вважаємо, необхідною мірою, як для виконання бюджетних планів, так і для вирівнювання доходів громадян.

За результатами 2019 року ми можемо бачити значне збільшення середньої заробітної плати з 9223 грн до 12264 грн, на 32%, при такому прирості ми одночасно бачили ситуацію з девальвацією гривні на 19%, що вказує на перспективи збільшення середньої заробітної плати і на 2020 рік. З цих міркувань введення ставки 20%, в перспективі, дає можливість отримати бюджету додаткові ресурси для покриття недотриманих коштів в бюджеті з менших рівнів доходу. Також, слід зауважити, що дохід понад 20 тис. грн мають лише близько 12,7% громадян, при цьому в таких галузях як: державне управління та оборона, фінансова та страхова діяльність, сфера ІТ-технологій та авіаційний транспорт. Зарплата більше 20 тис. грн. в середньому в 30% робітників цих сфер.

Особливо гостро стоїть питання зарплат топ-чиновників, які за оприлюдненими даними, досягають сум більше мільйону гривень. В цьому випадку, ми вважаємо за необхідність, розподіл доходів за ставкою 30% як, значні, а починаючи з 236151 гривні, як над великі з застосування пропорційної системи сплати за ставкою 40% [5].

Таким чином, ми можемо отримати соціально рівну податкову систему, яка за європейськими принципами соціально захищає як малозабезпечене населення так і середній клас, в той час як збільшує податкове навантаження на над доходи громадян.

Розглянемо типову ситуацію, з використанням запропонованої податкової системи та прогресивної ставки. Сім'я складається з працюючого чоловіка, не працюючої дружини та двох дітей віком до 18 років. Місячний дохід складає 20 тис. грн.

Податкова пільга буде = $4723 * (0,5 + 0,5 + 0,25) = 5903,75$ грн

База оподаткування = $20000 - 5903,75 = 14096,25$ грн

ПДФО до сплати = $(14096,25 - 7085) * 15\% + 7085 * 10\% = 1760,19$ грн

За 18% ставкою сума сплати буде 3600 грн.

Запропонована нами прогресивна шкала дає можливість вирішувати нам відразу декілька питань. По-перше це захист малозабезпечених верств населення від важкого, для них, податкового тягаря. По-друге це наповнення бюджету за рахунок збільшення отримання податку з забезпечених верств населення. На практиці ми це можемо побачити на рис. 2.2 та 2.3.

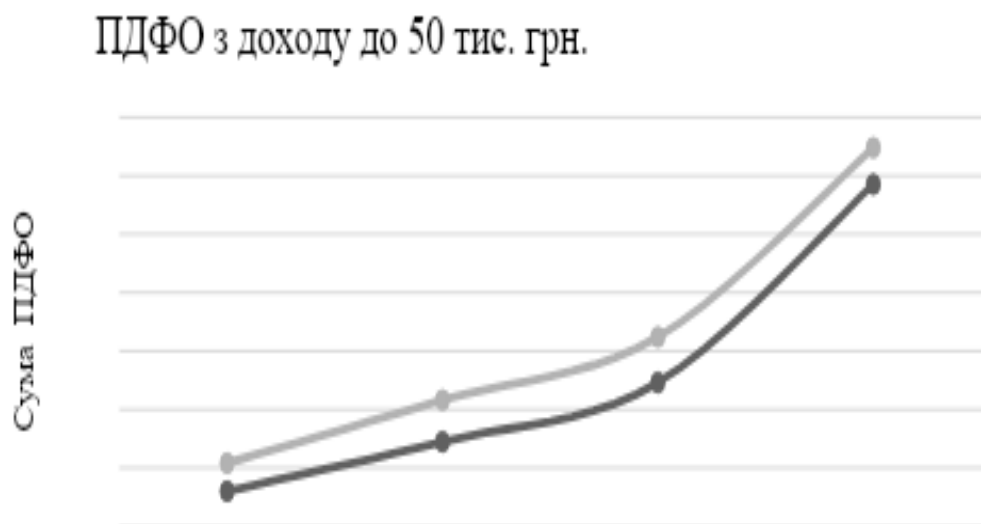


Рисунок 2.2 – Порівняльний графік сплати ПДФО, з доходу до 50000 грн.

ПДФО з доходу більше 50 тис. грн.

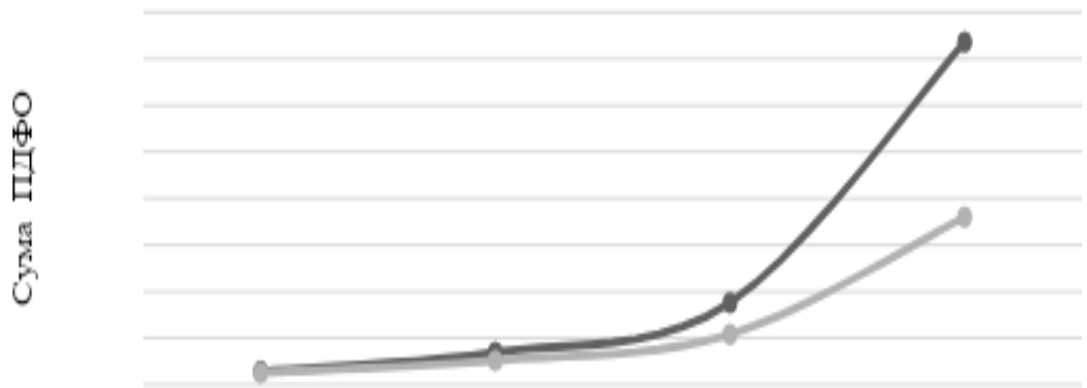


Рисунок 2.3 – Порівняльний графік відсоткових ставок, з доходу більше 50000 грн.

В таблиці 2.8 наведено порівняння надходжень до бюджету відповідно існуючої та запропонованої ставок податку.

Таблиця 2.8 – Приклад розрахунку надходжень ПДФО до бюджету за існуючою та запропонованою ставкою

Дохід	Запропонована прогресивна ставка, %	Надходження за запропонованою ставкою	Надходження за існуючою ставкою, 18%
6000	10	600	1080
12000	15	1445,75	2160
18000	18	2460,68	3240
36000	20	5853,92	6480
72000	25	14292,17	12960
144000	30	34769,12	25920
300000	40	87954,42	54000
1000000	40	367954,42	180000
Сума	-	147376,06	285840

Проаналізувавши дані з розрахунку в таблиці 2.8 сплати ПДФО з різних сум доходів, ми можемо дійти висновку, що запропонована прогресивна ставка податку дасть змогу населенню з малим та середнім рівнем доходу зменшити податкове навантаження та вирішити соціальну нерівність з його сплати. При цьому слід зауважити, що в розрахунках не враховувалась, можливість для певних категорій населення, використання запропонованої нами податкової пільги, цим

самим ми підкреслюємо, що існує більше можливостей для громадян з низьким доходом зменшити податкове навантаження.

Стосовно значних доходів, то сплата за пропорційною системою, як ми можемо бачити на прикладі таблиці 7, не вираховує відсоток відповідно доходу, а вираховує згідно пропорції. Таким чином кожна група фактично сплачує меншу суму податків ніж вказаний відсоток в її категорії доходу. Це дає можливість всім категоріям населення рівномірно наповнювати бюджет, при цьому громадяни з над доходами збільшують свою частку в загальній сумі ПДФО, які надійдуть до бюджетів.

Порівняння прогресивної системи оподаткування провідних країн світу та запропонованої нами знаходиться в таблиці 2.9.

Таблиця 2.9 – Порівняння прогресивних систем оподаткування доходів громадян провідних країн світу та запропонованої системи оподаткування

Країна	Мінімальний %	Максимальний %	Кількість рівнів	Наявність 0%
Німеччина	14	45	3	Так
Польща	17	32	2	Ні
США	10	37	7	Ні
Франція	14	45	5	Так
Велика Британія	20	45	3	Так
Україна*	10	40	7	Так

Україна* – авторська розробка.

Як ми вже зазначали в п. 2.1 важливим моментом є існування тіньової заробітної плати. Це питання особливо стосується середніх та малих доходів в Україні. Так, у своїй роботі Бечко П. К. вказує, що дієвим методом в боротьбі з ухиленням від сплати податків є використання системи контролю за відповідністю витрат на споживання фізичних осіб до рівня їх доходів. Система контролю повинна ґрунтуватись на використанні непрямих методів оцінки доходів платника податку на базі понесених витрат та узагальненого показника способу життя [1].

Прототипом для формування даної системи може стати досвід Франції, де діє розгалужена система попереднього відбору декларацій фізичних осіб для проведення більш детальної перевірки.

Система ґрунтується на тісній співпраці ряду організацій: фіскальних органів, жандармерії, митниці, визначених спецслужб, «Газ де Франс», «Електрисите де Франс» тощо. Крім того фіскальні органи Франції мають доступ до інформаційної бази комерційних банків, що дає їм змогу отримувати відомості про всі відкриті рахунки фізичної особи та про перекази великих грошових сум. Також вони мають у своєму розпорядженні бази даних про всі угоди пов'язані з придбанням рухомого та нерухомого майна, а також антикваріатом, коштовностями тощо. побудована таким чином система дає змогу: виявляти ймовірних порушників податкового законодавства, а також кандидатів для посиленого контролю декларацій; створювати передумови для невідворотності покарання за податкові правопорушення [1].

Разом з цим, вирівнюючи соціальну справедливість по сплаті ПДФО ми прогнозуємо, що населення з середніми та малими доходами поступово повинно вийти з тіньового ринку за рахунок отримання соціальних гарантій, таких як: оплачувані лікарняні; оплачувані відпустки; вихід та отримання пенсії тощо.

2.3. Удосконалення форм оподаткування ПДФО в Україні

Сучасна система оподаткування доходів фізичних осіб повинна відповідати світовим тенденціям, базуватись на визначених цілях та принципах економічної політики.

Саме тому виникає нагальна потреба у:

- визначенні справедливої бази оподаткування (обов'язковим окресленням механізму, який стосується звільнень від оподаткування);
- удосконаленні механізму податкового кредиту;
- збільшенні купівельної спроможності малозабезпечених верств населення шляхом удосконалення ПСП;
- оптимізації розміру податкових ставок для справедливого перерозподілу;

- покращенні податкової дисципліни за рахунок податкового адміністрування, а також створення зручних умов для сплати податків [35].

Негативним наслідком введення диференційованої ставки оподаткування може стати «тонізація» доходів. Тому головним завданням для вдосконалення системи звітування і оподаткування ми можемо визначити такі:

- впровадження нових форм звітів, які матимуть чітку систему розподілу по критеріям доходів громадян за місцем їх виникнення та використання;
- впровадження форми звітування, яка буде заповнюватися робітником та подаватися до органів фіскальної служби роботодавцем, для визначення вірності отриманих доходів та сплати податків;
- затвердження декларації про доходи, як обов'язкового звіту громадян перед державою;
- створення системи мотивації, що передбачатиме значні податкові пільги та кредити малозабезпеченим;
- створення системи контролю за дотриманням подачі форм звітів, аналіз та арифметичний контроль за інформацією отриманою в цих звітах.

В сучасних ринкових умовах завданнями є реалізація прозорості та зрозумілої системи звітування. Адже із ростом добробуту платників податків, буде відбуватись збільшення надходжень до бюджету країни, а це, в свою чергу, дозволить здійснювати активну соціальну політику.

Як в аспекті системи оподаткування так, і в аспекті звітування важливого значення набуває залучення досвіду провідних країн, які завдяки вірному обґрунтуванню і практичній реалізації фіскального потенціалу оподаткування доходів фізичних осіб, досягли значного успіху в економічній діяльності.

Досвід США, Німеччини, Франції вказує що існування ефективного методу декларування доходів громадян зменшує тіньовий сектор як заробітної плати, так і неоподаткованих доходів. При цьому, необхідністю є взаємодія між фіскальними службами та банківськими установами, для отримання точних даних доходів населення.

Детальніше розглянемо досвід оподаткування США. Система оподаткування зорієнтована на отримання податку з будь-якої діяльності людини. Роботодавець сплачує податок за робітника та надає йому форму W-2, в якій міститься інформація про заробітну плату та сплачені податки з неї. При цьому, при влаштуванні на роботу, чи змінні сімейного стану або інші обставини які стосуються сплати податків, працівник заповнює форму W-4, де вказує сімейний стан, кількість дітей, чи інші умови, які визначають його до певної категорії платників податків або надають податкову пільгу [33].

Стосовно декларування доходів, то тут доходи – це і заробітна плата, і відсотки за депозитами, і, навіть подарунки, що IRS (Служба внутрішніх доходів США) тлумачить, як будь-яка передача цінності фізичній особі прямо чи опосередковано, коли натомість не відшкодовується повна її вартість. При цьому, самозайняті особи, які отримують доходи від власної діяльності також сплачують податки, але в цьому випадку, оподаткований дохід зменшується на витрати пов'язані з отриманням цього доходу. Кредити на дім, квартиру, навчання, лікування або інші обставини регламентовані законом також зменшують дохід до оподаткування [33].

Подання декларації відбувається щорічно, в електронному або паперовому вигляді. За неподання або несвоєчасне подання існує система штрафів. За несплату податків або приховування доходів накладається пеня та штраф за кожний місяць прострочення від місяця виникнення доходів. Окрім адміністративної відповідальності існує і кримінальна, що на практиці зменшує кількість податкових порушень. Слід виділити, що існує можливість сплати податків в розстрочку при заповненні спеціальної заяви.

Роботодавець також мусить подавати інформацію про сплачені податки та виплачену заробітну плату, для цього існує форма 941 або інші передбачені законом. Схематично ми можемо зобразити систему оподаткування США на рисунку 2.4.

Головним завданням держави в оподаткуванні доходів є надання можливості та контроль за виконанням надходжень податків до бюджету. За цим принципом працюють всі розвинені країни.

Головним завданням держави в оподаткуванні доходів є надання можливості та контроль за виконанням надходжень податків до бюджету. За цим принципом працюють всі розвинені країни. Так само як в США, уряд Великої Британії на законодавчому рівні підтримує та розвиває податкову систему. У сполученому королівстві, як говорилося вище, діють різні ставки у регіонах, але система звітування однакова. Податковий рік з шостого по п'яте квітня наступного року. Для регулювання сплати податків фізичними особами існують три форми: P45, P60, P11D.

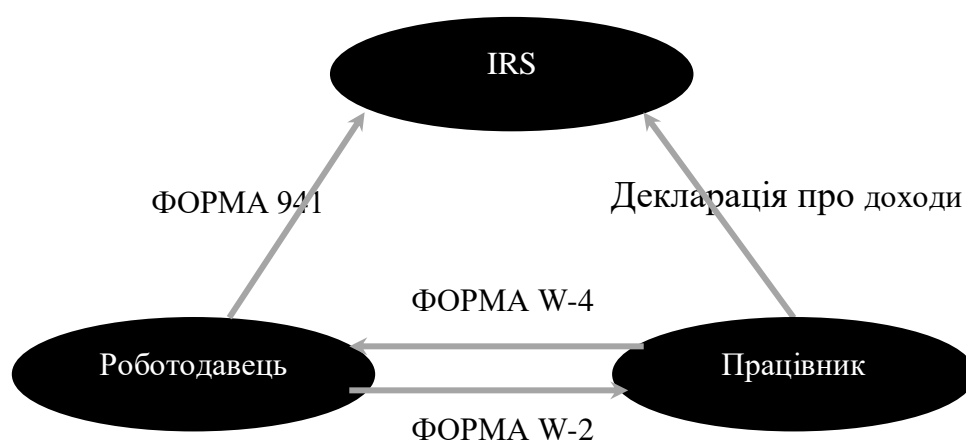


Рисунок 2.4 – Система оподаткування США

P45 – форма звіту по сплаченим податкам та отриманим доходам, яка надається робітникові в разі звільнення з місця роботи. В ній вказуються всі нараховані доходи та сплачені з них податки за податковий рік.

P60 – форма звіту по сплаченим податкам та отриманим доходам, яка надається робітникові до закінчення податкового року, для складання ним декларації про доходи.

P11D – форма, яка надсилається до податкової служби і містить інформацію про отримане грошове забезпечення (не основна заробітна плата), нульові кредити або майно в особисте користування

Окремої уваги заслуговує електронний податковий калькулятор P800, який вказує скільки податків сплатити, дає можливість сплатити у розстрочку або вказує існування заборгованостей не тільки з ПДФО, а й з митниці [12].

Таким чином ми можемо виділити, що в питанні оподаткування провідні країни створюють системи, які охоплюють всі нюанси та не дають можливості до несплати податків.

З урахуванням міжнародного досвіду та сучасного стану системи оподаткування ми пропонуємо впровадження нових форм звітності, які, в першу чергу, нададуть фізичним особам інформацію по сплаченим податкам, а також як результат обов'язкового декларування зменшать тінізацію доходів.

Створення електронної системи або електронного кабінету, де кожен платник може, на основі свого ідентифікаційного номеру, бачити сплачені за нього податки, заповнювати декларацію про доходи та сплачувати податки ми вважаємо необхідною складовою удосконалення системи оподаткування.

Підприємства заповнюють форму №1ДФ, та подають до фіскальної служби інформацію про відрахування з заробітної плати за допомогою електронного кабінету. Фізичні особи платники при влаштуванні на роботу заповнюють форму №1Д, яка містить інформацію про доходи, сімейний стан або інші фактори, які надають право на податкову пільгу. В разі, якщо до форми №1Д не потрапляють дані про доходи з інших джерел, для визначення ставки оподаткування, платник податку вносить їх до декларації та на основі податкового калькулятора, отримує суму податку необхідну до сплати.

В даній системі податковий калькулятор буде враховувати, що дохід отриманий за місцем роботи оподаткований, а дохід з інших джерел ні, с загальної суми доходу розраховується податок, різниця між розрахованим та сплаченим буде сума, яку необхідно сплати.

Для перевірки сплачених податків, підприємства будуть щомісячно надавати робітникам форму №2Д, яка буде містити інформацію про сплачені податки та отримані доходи з підприємства.

ФОРМА №1Д (Додаток В) – це форма звітності з податку на дохід фізичних осіб, яка передбачає заповнення робітником та передання працедавцю інформації про фактори, які впливають на визначення ставки оподаткування та можливість отримання податкової пільги, додаткові доходи робітники, для визначення ставки оподаткування за основним місцем роботи.

ФОРМА №2Д (Додаток Г) – це форма звітності з податку на дохід фізичних осіб, яка заповнюється працедавцем, відносно кожного працівника, на основі даних обліку заробітної плати та утриманих податків. ФОРМА №2Д надається робітникам в паперовому або електронному вигляді, дані з форми використовуються в річній декларації про доходи. Механізм співпраці між робітником, працедавцем та органами державної фіскальної служби наведений в рис. 2.5.

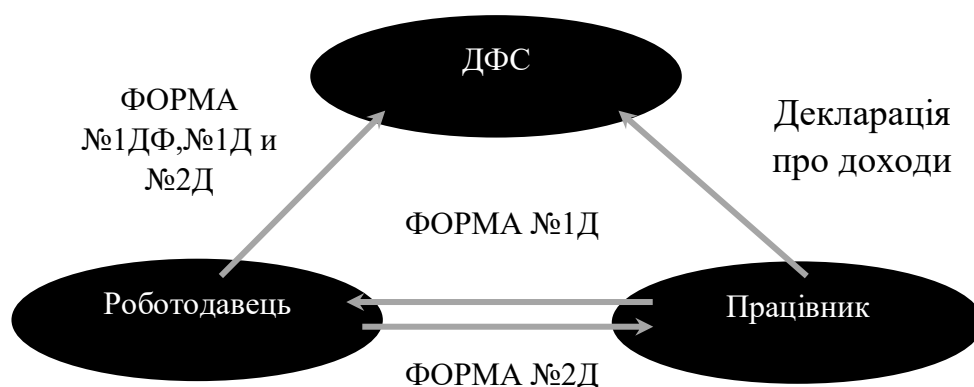


Рис. 2.5 – Взаємодія форм звітності

Зі зміною ставок оподаткування і наданням можливості сплачувати податок з інших джерел за основним місцем роботи форма №1ДФ також потребує зміни.

Ми пропонуємо розділити перший розділ на 2 частини, де:

- перша – оподаткування доходу за місцем роботи,
- друга – сплата податку з інших доходів за рахунок заробітної плати за місцем роботи.

Також, необхідністю є введення графи, яка буде вказувати за якою ставкою отримувався податок. В Додатку Д наведено змінені частини форми №1ДФ.

В таблиці 2.10 наведено плюси від впровадження такої системи для всіх суб'єктів господарювання.

Таблиця 2.10 – Переваги для кожного суб'єкта оподаткування у впровадженні запропонованої системи

Суб'єкт	Характеристика
Держава	Збільшення бази оподаткування та створення умов для сплати податків зменшить тінізацію доходів та збільшить надходження податку до бюджету, що є досить важливо при значній частині бюджетних організацій в країні.
Підприємство	Держава надає всі необхідні ресурси для сплати податку, що спрощує роботу бухгалтерії на підприємствах.
Фізична особа	Кожен громадянин матиме змогу сплатити свої податки за простою схемою, також форми дозволять бачити скільки податків вже утрималось.

Таким чином запропоновані удосконалення дозволять покращити податкову дисципліну шляхом реформування податкового адміністрування та за рахунок створення сприятливих умов сплати податків.

ВИСНОВОК

Підводячи підсумок, можна сказати, що поряд із світовою практикою звітування та оподаткування доходів населення, економіка України має свої особливості, які впливають на вибір податкової моделі країни. Розвиток вітчизняної економіки значно нижчий від країн з розвинутою економікою, саме тому пряме перенесення їх досвіду неможливе, але це не означає, що їх досвід не може бути корисним. Державна податкова політика має спиратися на приділенні більшої уваги саме високим доходам, що має сприяти активізації економічних процесів.

В першому розділі ми визначили основні аспекти ПДФО, його розвиток як податку та проблеми, пов'язані з його оподаткуванням в аспекті отримання іноземного доходу. Також, приділена увага історичному розвитку ПДФО, як в Україні, так і в світі.

Було проведено дослідження, яке спираючись на статистичні дані та алгоритми програми STATA надало нам обґрунтовану відповідь, щодо гіпотези, що збільшення ставки оподаткування збільшить надходження податку до бюджету, разом з цим загальна макроекономічна ситуація та збільшення кількості зайнятого населення досить сильно корелюють з надходженнями до бюджету.

В другому розділі було розглянуто приклади систем оподаткування ПДФО в зарубіжних країнах, проведено аналіз соціальних пільг, податкових ставок, форм оподаткування та декларування доходів. Приклади податкових систем розвинених країн вказують на необхідність змін та впровадження нових моделей оподаткування. Окрема увага приділена процесам детінізації оподаткування ПДФО.

Дослідження українських вчених, разом з дослідженням комісії ЄС, доводять, що є залежність стану розвитку економіки та існування тіньового сектору.

В ЄС 16,4% від ВВП складає неформальна зайнятість або ринок тіньової праці, це значення обумовлено різним розвитком економік країн-членів. Країни з найбільшою часткою неформального сектора мають найменші показники ВВП на

душу населення. Це обумовлено тим, що в розвинених країнах більш модернізовані системи управління, де існує довіра до влади та мінімальний рівень корупції, а соціальні трансферти ефективно працюють для зменшення бідності, існують більш високі рівні державних витрат на втручання в ринок праці для захисту вразливих груп, де більша соціальна рівність, нижчий рівень тривалого безробіття.

В Україні, за оцінками НБУ, тіньові операції складають 23,8% від ВВП, що вказує на необхідність проведення реформ для детінізації доходів. Стосовно оподаткуванню ПДФО, визначено, що такими реформами можуть бути введення обов'язкового декларування, фінансовий моніторинг, з боку податкової служби, банківських рахунків та грошових переказів фізичних осіб.

Нашою пропозицією, з метою підвищення якості життя соціально незахищених верств населення, є введення саме пропорційної системи оподаткування. Застосування прогресивної шкали ставок від 10 до 40 % зменшить податкове навантаження на платників із низьким і середнім рівнем доходів, а введення ставки 0% дасть змогу захистити малозабезпечених громадян. На сьогодні фіскальний потенціал пов'язаний з оподаткуванням доходів фізичних осіб втілюється в життя частково, але з використанням пропорційної ставки в країні буде досягнутий довгоочікуваний баланс між доходами, а як результат, буде збільшене надходження до бюджету. Разом з цим зменшення податкового навантаження на громадян з низьким та середнім доходом повинно вирішити проблему тіньових заробітних плат, оскільки суми податків зменшуються, а соціальні гарантії для робітників залишаться.

Також, необхідним є ведення обов'язкового декларування доходів, моніторинг за безготівковими операціями та рахунками в банках платників податку. Оскільки податкова система може ефективно працювати лише з урахуванням всіх аспектів оподаткування, то впровадження наших пропозицій збільшить базу оподаткування, зніме податковий тягар з мало захищених верств населення та збільшить надходження до бюджету.

Введення в дію закон про фінансовий моніторинг є першим і необхідним етапом до впровадження запропонованих змін до податкової системи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бечко П. К. Напрями посилення соціальної спрямованості оподаткування доходів фізичних осіб в Україні. П.К.Бечко, Л.В.Барабаш, С.А. Власюк, Н.В.Бондаренко. Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики. Харків, 2018. Том 3. № 26. С. 452–461.
2. Вісник фіскальної служби України. Декларування 2020. URL: <http://www.visnuk.com.ua/uk/news/100017539-deklaruvannya-2020-koli-podannya-deklaratsiyi-pro-dokhodi-ye-obovyazkovim>
3. Городецька Т. Е. Тіньові джерела доходів населення України в умовах відкритої економіки. Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. Київ, 2013. № 2. С. 80-86.
4. Греченко В. А., Греченко В. В. Виникнення і розвиток податку з доходів фізичних осіб до Першої світової війни. Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ. Харків. 2010. № 2. С. 23-30.
5. Декларування доходів в Україні. Інформаційний сервіс. URL: <https://larations.com.ua/>
6. Дослідження комісії Європейського Союзу. Вплив незадекларованої праці на економіку регіону. URL: <https://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=19002&langId=en>
7. Інститут статистики Франції. Доходи державного бюджету URL: <https://www.insee.fr/en/statistiques/4132151>
8. Климчук В.О. Кластерний аналіз: використання у психологічних дослідженнях. Практична психологія та соціальна робота. Ірпінь, 2006. №4. С. 30-36.
9. Обсяг грошових переказів в Україні за результати 2019 року. URL: <https://bank.gov.ua/news/all/obsyag-perekaziv-v-mejah-ukrayini-u-2019-rotsi-zris-mayje-na-40>
10. Озеров І. Х. Прибутковий податок в Англії: Економічні та суспільні умови його існування. Записки Імператорського московського університету. Москва. 1898. № 16.

11. Офіційний сайт Європейського Союзу URL: <https://europa.eu/youreurope/>
12. ПДФО, форми звітності та правила їх подання в Великій Британії URL: <https://www.gov.uk/browse/tax/income-tax>.
13. Податкова служба Великої Британії URL: <https://www.gov.uk/government/organisations/hm-revenue-customs>
14. Податкова служба Польщі URL: <https://www.gov.pl/web/finanse>
15. Податкова служба Франції URL: <https://www.impots.gouv.fr/portail/>
16. Податковий кодекс України. URL: <http://sfs.gov.ua/nk/>
17. Про затвердження порядку проведення перерахунків прибуткового податку з сукупного доходу за 1995 рік. Наказ державної податкової інспекції України №485/1021 від 25.12.95. 1995. №97.
18. Савченко І. Г. Тіньовий сектор економіки України: аналіз стану та напрями детінізації / І. Г. Савченко, А. Є. Іорданов. Зовнішня торгівля: право, економіка, фінанси. Київ, 2012. № 3. С. 107–116.
19. Світовий банк даних URL: <https://databank.worldbank.org/home.aspx>
20. Світовий досвід оподаткування: Італія. Офіційний портал державної фіскальної служби України. URL: <http://sfs.gov.ua/media-tsentr/novini/print-56263.html>
21. Світовий досвід оподаткування: Німеччина. Офіційний портал державної фіскальної служби України. Офіційний портал URL: <http://sfs.gov.ua/arhiv/modernizatsiya-dps-ukraini/arkchiv/mijnarodniy-dosvid-kozvitk/svitovui-dosvid/germany/>
22. Сідельникова Л.П., Костіна Н.М. Податкова система : навч. посіб. Київ : Ліра-К, 2013. С. 604.
23. Слободянюк Н. О. Проблеми формування дохідної частини місцевих бюджетів в умовах фінансової децентралізації. Н. О. Слободянюк, М. О. Коніна Економіка і суспільство Випуск 2. Мукачево, 2016.
24. Служба внутрішніх доходів США URL: <https://www.irs.gov/>

25. Служба внутрішніх доходів США. Аналіз надходження ПДФО. URL: <https://www.irs.gov/statistics/soi-tax-stats-individual-income-tax-returns-publication-1304-complete-report>,
26. Служба статистики Великої Британії. URL: <https://www.ons.gov.uk/economy/governmentpublicsectorandtaxes/publicsectorfinance/datasets/publicsectorfinances>
27. Служба статистики Європейського союзу. Зайнятість населення. URL: <http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do>
28. Служба статистики Європейського союзу. Макроекономічні показники. URL: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/lfs/data/database>
29. Служба статистики Німеччини. Національні рахунки URL: <https://www.destatis.de/EN/Themes/Economy/National-Accounts-Domestic-Product/Publications/Downloads-National-Accounts-Domestic-Product/national-accounts-quarterly-results-xlsx-6480120.html>
30. Служба статистики Польщі. Доходи державного бюджету URL: <https://bdm.stat.gov.pl/>.
31. Служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
32. Федеральна центральна податкова служба Німеччини URL: <http://www.finanzamt.de>
33. Форми звітності з ПДФО в США URL: <https://www.irs.gov/forms-instructions>
34. Шевченко Р. Ю., Розвиток оподаткування доходів фізичних осіб в умовах упровадження Податкового кодексу України. Наукові праці НДФІ. Київ, 2010. С. 11-19.
35. Шевчук І.В. Шляхи зростання фіскального значення оподаткування доходів фізичних осіб. Формування стратегії розвитку регіонального : наук. - практ. конф. (Житомир, 30 травня 2008 р.). Житомир, 2014. С.283-286.
36. Ярошенко Ф. О., Павленко В. В., Павленко В. П. Історія податків та оподаткування в Україні : навч. посіб. Київ : ДП «Вид. дім «Персонал», 2012. С. 416.

37. Sabine B. E., History of Income Tax: The Development of Income Tax from Its Beginning in 1799 to the present day related to the social, economic and political history of the period (economic History) / B. E. V. Sabine. – London : Allen & Unwin, 1966. – 288 p.

38. Schneider F. Casting light on the shadow economy. The New Scientist. London, 2010. #2611, P. 46.